Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Holte, Anna

Titel: BREV FRA: Holte, Anna (185u-12-12)

Citation: Holte, Anna : ”BREV FRA: Holte, Anna (185u-12-12)”, i *Breve fra og til en Skuespillerinde*, v. Thaning & Appels Forlag, s. 177. Onlineudgave fra Danmarks Breve: https://tekster.kb.dk/text/letters-002150180-000-shoot-L0021501800000016.pdf (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Breve fra og til en Skuespillerinde

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Læs Public Domain-erklæringen

Holte, Anna , *Breve fra og til en Skuespillerinde,*

Anna til Emma.
Kjøbenhavn, den 12te December 185.*

Ja Du har Ret; Troen er en Følelsessag, ingen Forstandssag, thi destomere jeg arbeider med min Forstand, desto mere fjerner min Barnetro sig, og min Forstand fremsætter tusinde spidsfindige Spørgsmaal, som den atter besvarer med nye Spidsfindigheder, og jeg føler, at mit bedre Jeg let kunde forsvinde i denne Kamp. Et af de mange Spørgsmaal, som min Forstand gjør mig, er Dette: „Hvorfor have vi Mennesker faaet Forstanden, naar denne kostbare Gave ikke maa benyttes netop der, hvor vi allermeest have Bistand nødvendig, netop der, hvor man skulde troe, at Forstanden var et uskatteerligt Gode? Forstanden, der hæver Mennesket over Dyret, og gjør det til Guds ypperste Skabning, Forstanden, der dog er Guddomsgnisten i Mennesket, den maa ikke anvendes til at søge Guddommen med. Er det ikke en forunderlig Modsigelse? Til hvilken Gavn er da Forstanden? Og hvorfor sætte vi altid de Mennesker høiest, hvis Forstand især er s. 178glimrende? Hvorfor bøie vi os for Forstanden, naar i Livets vigtigste Kamp, Forstanden er et unyttigt, ja endogsaa et skadeligt Vaaben. Det hedder altid lige fra man er Barn: „Brug blot din Forstand, og Du vil indsee, ect. ect." — Men her, ligeoverfor Troen, maa den ikke benyttes, ja man maa endogsaa gjemme den, for at den ikke skal gjøre Skade. Jeg gjentager atter, er det ikke en forunderlig Modsigelse? — Jeg føler Sandheden i din Yttring, at jeg ikke kan gaae Livet roligt igjennem med min nedarvede Tro, ja jeg føler, at jeg vil komme til at kjæmpe meget, hvis ikke Gud i sin Barmhjertighed pludseligt skulde sende mig Aabenbarelsen.

Undgaae Moor kan jeg ikke, dertil er han allerede for intim en Ven af Tantes Huus, men jeg kan undgaae at tale med ham om religieuse Materier, og det har jeg lovet mig selv at ville.

At jeg gjorde megen Lykke som Dandserinden, har Du vel seet af Kritikerne, og det glædede mig dobbelt, da jeg selv uden Instruction havde indstuderet Rollen. Ret comisk var det for mig, at sammenligne de forskjellige Blades Kritiker, og see den Forskjellighed hvormed min Udførelse blev bedømt. P*bladet skrev: „Det var en stor Overraskelse, at see de kunstneriske Fremskridt, som Jomfru Holte har gjort i denne Saison. Hendes Udførelse af Dandserindens Rolle gav os det meest glimrende Beviis derpaa. Der var en Sikkerhed i Opfattelsen, en Elegance i alle hendes Bevægelser, s. 179en fiin Nuanceren i Replikkerne, der lover hende en stor Fremtid paa den dramatiske Bane."

T*bladet skrev: „Hvad Jomfru Hottes Spil som Dandserinden angaaer, da kunne vi langtfra dele Publikums Mening, der, formodentligen paavirket af denne unge Skuespillerindes nette Ydre og smagfulde Toilette, formelig tiljublede hende Bifald. Vi savnede i Jomfru H.'s Spil Følelse, og hendes Bevægelser vare ikke dameagtige, ikke elegante nok. Hendes Organ antager ofte en vis Skarphed, især naar hun er i Lidenskab, som indvirker forstyrrende paa Rollens æsthetiske Skjønhed. Vi ville fremforalt raade denne unge Skuespillerinde til med Flid og Udholdenhed at søge at bekjæmpe denne Feil i Organet, der sikkert ellers i Fremtiden vil være hende til stor Skade."

Anmelderen i Y*bladet skrev: „Med megen Følelse gav Jomfru H. miss Georginas Rolle, man blev uvilkaarligt henreven af Varmen i hendes Spil, og hendes smukke, klangfulde Organ forhøiede betydeligt Virkningen af hendes Replikker."

B*bladet, der altid kun kort giver et Referat af Publikums Stemning, uden at gaae dybere ind paa at kritisere Skuespillerne selv, idet det betragter Publikums Dom som den høieste, rigtigste Instants, bemærkede: „Af det store Bifald Jomfru H. vandt som Dandserinden, saae man det bedste Beviis paa hendes heelt igjennem gode Udførelse af denne vanskelige Rolle."

s. 180Kan Du tænke Dig, at ligeoverfor saa forskjellige Kritiker, føler jeg mig omtrent som Uglspil, da han gik paa Landeveien med sin Fader og Æselet.

12*

En privat Kritik, der har ærgret mig meget, fik jeg igaaraftes, og af hvem troer Du vel? Af Candidat Storm. Dette Menneske er nu engang af Skjæbnen udseet til min Plageaand.

Jeg var igaaraftes hos Kleinerts. Familien var ene, kun Storm og en ung Portraitmaler Waller, en Ven. af Erik, vare tilstede. Waller havde Aftenen forud seet mig i Qvækeren og Dandserinden, og han overøste mig nu med en utilbørlig Mængde Complimenter. Onkel roste mig ogsaa for den Følelse, jeg forstod at lægge i mit Spil, og Erik yttrede sig meget smigrende om den elegante Maade, hvorpaa jeg havde givet Rollens første Halvdeel, hvor Verdensdamen bliver fremstillet. Tante og Harriet kom ogsaa med rosende Bemærkninger. Kun Storm sagde ikke et Ord, men legede ligegyldigt med sin Lorgnet.

„Og De, Candidat Storm," sagde Onkel, „De sidder saa roligt, og offrer ikke Deres Skjærv paa Gudindens Alter, jeg saae Dem dog i Tirsdags i Theatret. De er altsaa ogsaa en Beundrer af min lille Niece."

„Ja, Candidat Storm, kom nu med en extra smuk Compliment til Anna," udbrød Harriet, „har De ventet saalænge med den, saa maa den ogsaa overgaae Alt det, som vi Andre have sagt."

s. 181Storm tilkastede mig et Blik,, som jeg hader, jeg kan ikke nøiere forklare, hvorfor jeg hader dette Blik, jeg kan kun føle og atter gjentage, at jeg hader det, og under Indvirkningen af det, sagde jeg derfor hurtigt: „Jeg dispenserer Candidat Storm for Complimenten, tilmed da jeg er temmelig vis paa, at Denne vilde faae mere Lighed med en forgyldt Pille."

„Bevares Frøken," svarede Storm galant, „hvor kan De tænke saa slet om mig. Men sæt Dem selv ind i min for Øieblikket vanskelige Stilling. De Tilstedeværende have sagt Alt, hvad der kan tænkes smigrende om Dem og Deres Opfattelse af Rollen, jeg er for stolt til at gjentage det allerede engang Sagte, følgelig er der kum en Ting tilbage for mig at omtale, og denne Ting er Rollen saa uvæsentlig, og dog, det er det Mærkelige, tidt det Væsentligste ved mangen Rolle, jeg mener — Toilettet. Dette, Frøken, var complet smukt, og ikke den skarpeste Kritiker kunde Andet end yde Dem det største Bifald for Deres fine Smag."

Disse Ord bleve fremsagte paa en Maade Emma, ja paa en Maade, som ikke kan gjengives, for alle de Øvrige løde de som en Compliment, for mig derimod, der ligesom gjennemskuer Storm, og desuden længe har mærket hans ringeagtende Følelse for mit dramatiske Talent, jeg opfattede den virkelige Mening af dem, og jeg svarede derfor i en skarp Tone: „Der kan De see, at jeg havde Ret Herr Candidat, Deres Roes vilde s. 182smerte mere end en Andens Dadel, forudsat, at jeg ikke havde hærdet mig mod slige skjulte Angreb."

„Men bedste Frøken," udbrød Storm, „De maa have misforstaaet mig."

„Jeg troer," sagde Tante Frederikke blidt, „at det er en absolut Nødvendighed, at Anna og Candidat Storm skulle misforstaae hinanden, før de lære at forstaae hinanden. Men, for nu at tale om en Gjenstand, som vi Alle forstaae, hvad synes saa Herrerne om denne nye Bog?" Hun greb en Bog, der laa paa Bordet, en Novelle, der var skreven af en Dame, og nylig udkommen.

„Ak, en Dameroman," udbrød Storm med et Suk, „ja, det er et af de Onder, som vi Alle forstaae."

„Hvorledes?" spurgte Harriet, der nu har reenskrevet sin Dagbog, og vil lade den trykke som Julegave til sine Forældre, „hvorledes et Onde, hvad mener De dermed?"

„Jeg mener naturligviis, at Damelitteraturen hører til et af den nyere Tids ubehageligste Onder, og at da de ti Landeplager kom over Ægypten, da havde der kun manglet Damelitteratur som den Ellevte, for at lade Ulykkesbægeret flyde over."

„Fy, hvor ugalant," udraabte Waller, „fy, Candidat Storm, hvor kan De tale saaledes, jeg synes, at man kan læse sig saa rart i Søvn med en Dameroman i Haanden, de have altid noget Vuggeviseagtigt ved sig, man drømmer saadanne blide Drømme, naar s. 183man har læst dem. Der findes ingen heftige Lidenskaber afmalede, der er ingen Characteertegning, Phantasien spændes ikke paa Pinebænken, men man bevæger sig i kjendte, daglige Forhold, og saa ere Heltinderne altid saa nydelige, og især saa nydelig paaklædte."

„Ja, og saa bliver deres Kjærlighed, som de skjule i deres inderste Hjerte, altid opdaget ved en eller anden rystende Begivenhed, der ryster Hemmeligheden ud af dem, som for Exempel ved at Helten falder i Vandet eller brækker et Been eller en Arm, saa kan Heltinden ikke længer modstaae, men røber i et lidenskabeligt Øisblik sin velconserverede Følelse," bemærkede Erik leende.

„Men udmærket Mad lave de," sagde Onkel godmodigt, „Frederikke Bremer har først gjort mig opmærksom paa den Delicatesse, der er ved Pandekager med Hindbærsyltetøi."

„Det Bærste ved Damelitteraturen," begyndte nu Storm, „det er, at de Qvinder, der forfalde til denne Syssel, de forsømme de Pligter, som ere Qvindens Hovedbestemmelse i Livet; jeg taler af Erfaring, thi en af mine Venner har netop en Kone, som kunde være et herligt, lille Væsen, naar hun ikke havde faaet den fixe Idee at bruge eller rettere at misbruge en Deel Blæk, Papir og Staalpenne. Naar nu Manden kommer hjem fra sine Forretninger, saa istedetfor at finde Middagsbordet iorden, finder han Margaretha sidde og skrive, reent glemmende Tiden, og at Mennesket s. 184ikke kan leve af Blæk alene. Ulykken er nu, at min Ven er saa forgabet i sin Kone, at han finder sig i alle disse Ulemper, skjøndt jeg engang gjorde ham opmærksom paa hans særegne Lighed med Ægtemanden i Schillers Digt „Die berühmte Frau"."

„Ja, og hvilket Udbytte have saa Damerne af deres aandelige Arbeider," sagde Waller, „de have kun Skam til Tak. Kritiken kaster sig som en Rovfugl over deres Barker, og fortærer dem med Hud og Haar, skjøndt der i Regelen ikke er Fugls Føde ved dem. Stakkels Damer, som arbeite for at opnaae Udødelighed, og som døe, førend de rigtigt ere komne til Verden!"

Harriet sad ganske stille, og sænkede Hovedet over sit Broderi, hun var vist opfyldt af sørgmodige Følelser, i Aanden saae hun sin Dagbog begravet, førend den var født. Jeg, der heldigviis ingen aandelige Børn har, og følgelig frit kan udtale min Mening, bemærkede: „Ganske uden Værd er ikke Damelitteraturen, den har dog udvirket noget Godt."

„Jeg er nysgjerrig efter at lære Dette at kjende," sagde Storm med et spottende Smiil.

„Den har tilveiebragt Enighed," —

„Enighed?" afbrød Storm mig forbauset.

„Ja, en Enighed i Meninger hos Herrerne, der ellers ikke let lader sig tilveiebringe. Hvis jeg havde Forfattertalent," —

„Det behøves ikke," afbrød Storm mig atter, „Talent behøve Damer ikke, naar de kun kunne skrive s. 185nogenlunde orthographisk, og saa faae den fixe Idee at ville skrive, saa kunne de Alle skrive."

„Nu vel, takkende Dem for Deres aandelige Bistand, Herr Candidat, saa vil jeg tillade mig at fuldende Sætningen. Hvis jeg altsaa var saa lykkelig at kunne skrive nogenlunde orthographisk rigtigt, og saa fik den fixe Idee at ville skrive en Bog, vilde jeg kalde den „Kun en Dameroman," thi saa vidste det stærke Kjøn iforveien, hvad der var ivente, og det kunde da roligt gaae „Huus forbi", og overlade min Bog til det svage Kjøn, for hvilket den naturligviis var skreven."

„Det var særdeles galant og opmærksomt af Dem, Frøken, saaledes selv strax i Tittelen at skrive Kritiken over Bogen," sagde Waller leende.

„Hvilken evig Taknemmelighedsgjæld, Du vilde erhverve Dig hos Herrerne," yttrede Erik.

„Taknemmeligheden vilde være gjensidig," svarede jeg.

„Men hvorfor," fordristede nu Harriet sig til at spørge, „hvorfor skulle Damer ikke kunne skrive en underholdende Bog?"

„Fordi Damerne mangle den vigtigste Betingelse til at kunne nedskrive en Tanke," svarede Storm.

„Og denne Betingelse?" spurgte Harriet.

„Er Tanken selv. Misforstaae mig ikke Frøken Kleinert, jeg er allerede bleven misforstaaet tilstrækkeligt taften," sagde Storm med et Sideblik til mig. „Jeg s. 186mener, hun kan vel have Tanker, ja bevares, skjønne Tanker, ideelle Tanker," her saae han atter paa mig med et Smiil, „men hun forstaaer ikke at forme sine Tanker i Ord, de Ord, hun nedskriver, udtrykke ikke klart den Tanke, hun vil udtrykke, og altsaa maa man betragte ethvert saadant Forsøg som mislykket. Desuden mangler Qvinden Selvkritik," —

Her kunde jeg ikke afholde mig fra at afbryde Storm med de Ord: „Besidder da Manden altid Selvkritik?"

„Om ikke altid, saa dog fordetmeste, hvorimod Qvinden aldrig er i Besiddelse af denne Egenskab." Han saae paa mig med et meget sigende Smiil.

„Hvilken Lykke," bemærkede jeg satirisk, „at Manden da kan understøtte os svage, kritikløse Skabninger med sin altid færdige Kritik, og den sikkre Fortrøstning have vi da, at Manden aldrig vil unddrage os sin Bistand i det Punkt."

Tante Frederikke, der ifølge sin blide Characteer har en Skræk for alle Piquanterier i Underholdningen, foreslog nu, at der skulde musiceres, og snart løde Harriets og Storms Stemmer sammen i de smukke Duetter af „Figaros Bryllup".

Da jeg kom hjem og tænkte over Storms Ord, blev jeg endnu vredere paa ham, end jeg allerede var. Altsaa fandt han, at min Kjole var en væsentligere Deel af min Rolle end mit Spil. Han frakjendte mig altsaa Talent. Derfor yttrede han ogsaa, at s. 187Qvinden mangler Selvkritik, thi hvis jeg var i Besiddelse af denne herlige Egenskab, saa maatte jeg indsee, at jeg intet Talent havde for Skuespillerkunsten. Det var den skjulte Mening af hans Ord.

Hvad der ærgrer mig, det er, at skjøndt jeg næsten hader ham, saa indvirke hans Ord imod min Lillie stærkere paa mit Sind, end de ere værd. Og denne Mand skal jeg hele Livet igjennem komme til at staae i et nærmere personligt Forhold til, thi der er ingen Tvivl om, at han og Harriet elske hinanden. Paa ham mærker man det ikke, thi han har noget saa koldt og stolt i sin hele Maade at være paa, at jeg ikke engang kan tænke mig, hvorledes han vil see ud, naar han for Exempel engang frier til Harriet. Forelsket troer jeg heller ikke, han kan blive, han hører til de Mænd, der kun kunne lade sig elske, han vil altid staae paa Piedestalen og lade sig beundre. Stakkels Harriet, jeg beklager Dig, Du vil blive en ydmyg Slavinde, og maa føie Dig efter alle hans Indfald og Luner. Skynd Dig og brænd din Dagbog, det er da det første Offer, som Du maa bringe ham! —

Naar man selv er udenfor Sagen, saa er det ret interessant at lægge Mærke til denne Følelseskamp, som kaldes Kjærlighed, at see, hvorledes Ord, der ellers intet Indtryk vilde gjøre, faae en heel anden Betydning, naar han, Idealet, siger dem. Jeg har bemærket, at naar Harriet hører Storms Stemme i det tilstødende Værelse, saa farer Blodet op i hendes Kinder, og der s. 188kommer en livligere Glands i hendes Øine. Jeg har

bemærket det, naturligviis uden at lade som om jeg bemærkede det, jeg vilde ikke for Alt i Verden, at hun skulde ane, at jeg kjendte en Følelse, som hun maaskee endnu ikke er sig fuldkommen klar bevidst.

En Aften, jeg stod ved Claveret og bladede i nogle Sange, Harriet spillede en Etude af Charles Mayer og Storm vendte Nodebladene for hende, bemærkede jeg ogsaa Noget, som havde en særegen psychologisk Interesse for mig. Idet han nemlig engang bøiede sig for at blade om, kom hun til at hæve sit Hoved, saaledes at hans Kind berørte hendes Pande, og hun blev blussende rød, og tænk Dig, hvor stærkt det symphatetiske Baand kan være mellem Qvinder, at jeg, jeg kom ogsaa til at rødme, og mit Hjerte bankede, som om jeg havde været Harriet.

Selv Tante Clara sagde fornylig til mig: „Der bliver vist et Par af Harriet og Storm, ja, han er jo ogsaa et ret godt Parti, juridisk Candidat med bedste Characteer, og desuden har han Penge ivente efter en Onkel. Ja, Justitsraad Kleinert forstaaer nok at vælge sig en Svigersøn."

Jeg er træt iaften, og Du, kjære Emma, er sikkert ogsaa træt af at læse mine Hjeroglypher Godnat, hils din Mand, ja Sandheden maa frem, han staaer ogsaa paa Piedestalen, og Du knæler beundrende ned og tilbeder.

Godnat, skriv snart til din
Anna.